

Tadeusz Kosiński

Materiały do dziejów Kielc 1914-1918 w Dziale Historii Muzeum Narodowego w Kielcach

Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach 16, 283-310

1988

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

TADEUSZ KOSIŃSKI

MATERIAŁY DO DZIEJÓW KIELC 1914–1918 W DZIALE HISTORII MUZEUM NARODOWEGO W KIELCACH

Katalog materiałów do dziejów Kielc 1914–1918 obejmuje muzealia przejęte z przedwojennych zbiorów Muzeum Świętokrzyskiego PTK w Kielcach oraz gromadzone przez Dział Historii Muzeum Narodowego w Kielcach w drodze zakupów, darów i przekazów. Katalog zawiera różnego rodzaju obiekty współczesne omawianemu wycinkowi dziejów miasta oraz późniejsze materiały okolicznościowe. Dotyczą one bezpośrednio wydarzeń w Kielcach w okresie pierwszej wojny światowej i w pierwszych dniach kształtowania się niepodległego państwa polskiego, związane są też pośrednio z miastem poprzez kielczan — żołnierzy Legionów Polskich, lub poruszają problemy o znaczeniu ogólnopolskim.

Wymieniony zbiór jest prezentowany po raz pierwszy. W ten sposób autor pragnie udostępnić wszystkim zainteresowanym historią regionu materiały w większości źródłowe i — poza nielicznymi eksponowanymi na okazjonalnych wystawach czasowych — bliżej nie znane. Niedostateczna popularyzacja zbiorów muzealnych stwarza badaczom problemu poważne trudności w dotarciu do tych materiałów, a autorom ekspozycji muzealnych utrudnia skompletowanie pełnej dokumentacji. Toteż publikacja niniejszego katalogu wydaje się uzasadniona, tym bardziej że wciąż żywa jest w społeczeństwie tradycja czynu legionowego, istnieje także duże zainteresowanie problematyką pierwszej wojny światowej, która w konsekwencji doprowadziła do odzyskania przez Polskę niepodległości.

Zgromadzony w Dziale Historii zbiór mimo niewątpliwych walorów jest jednak fragmentaryczny i niepełny. Nie pretendując do pełnej dokumentacji tematu, jest prezentowany z nadzieją, że z czasem zostanie uzupełniony, przyczyniając się do postępu badań nad dziejami Kielc. Aktualnie składa się on z 356 różnych obiektów, z czego w katalogu ujęto 178. Pozostałe dokumenty to odezwy, ulotki i obwieszczenia wydane przez c. i k. Komendę Powiatową w Kielcach, których opracowanie ukaże się w jednym z najbliższych tomów „Rocznika Muzeum Narodowego w Kielcach”. Prezentowany zbiór obejmuje następujące grupy muzealiów:

- I. Archiwalia
- II. Druki zwarte
- III. Prasa
- IV. Fotografie i pocztówki
- V. Odznaki i legitymacje

W obrębie wymienionych grup starano się zastosować układ chronologiczny, alfabetyczny bądź rzeczowy, w zależności od charakteru materiałów. Ich różnorodność nastęrczała jednak sporo trudności zarówno w układzie szczegółowym, jak również w ujednoczeniu zapisu, stąd też mimo przyjętej zasady istnieją niejednokrotnie odstępstwa. Przy opisie jednostkowym wszystkie dane pochodzą z dokumentu. W wypadku, gdy zostały uzyskane z innych źródeł lub ustalone w wyniku dociekań autora, podano je w nawiasie. W zasadzie każdy z eksponatów figuruje w katalogu pod osobną pozycją oznaczoną kolejnym numerem. W wyjątkowych wypadkach, gdy w zbiorze znajduje się kilka egzemplarzy tego samego dokumentu, umieszczono taki zespół pod jedną wspólną pozycją, podając ilość egzemplarzy i numery inwentarzowe. Wymiary wszystkich rodzajów muzealiów podano w centymetrach, przy czym pierwsza wartość określa wysokość, a druga szerokość.

I

W grupie archiwaliów gros materiałów to odezwy i ulotki wydane przez różne partie i organizacje polityczne działające w Kielcach w latach pierwszej wojny światowej, obwieszczenia okupacyjnych władz austriackich oraz odezwy pierwszych organów władzy odradzającego się państwa polskiego. Wśród pozostałych materiałów należy odnotować: rękopiśmienne dokumenty komitetów organizujących obchody rocznic powstań narodowych i ogłoszenia Konstytucji 3 maja — informujące o rocznicowych uroczystościach, regulamin Rady Miejskiej — wybranej w wyborach powszechnych w grudniu 1916 r., preliminarz budżetu i budżet miasta Kielc na rok 1918, projekt statutu stowarzyszenia spółdzielczego „Tania Kuchnia Społem” — organizacji charytatywnej powstałej z inicjatywy PPS z myślą o niesieniu pomocy najuboższym mieszkańcom miasta — czy wreszcie notatnik Władysława Greena, kielczanina, żołnierza 9 Kompanii 4 Pułku Legionów Polskich. Na szczególną uwagę zasługuje opublikowany już pamiętnik Tadeusza Włoszka — kustosa kieleckiego Muzeum Krajoznawczego, w którym autor zanotował ważniejsze wydarzenia w życiu miasta w latach 1914–1919¹.

W grupie tej zastosowano układ chronologiczno-rzeczowy, zestawiając dokumenty — w miarę możliwości — według ich wystawcy. Przy opracowaniu przyjęto normy powszechnie stosowane i w zapisie jednostkowym wyodrębniono nagłówek i legendę. W nagłówku podano: tytuł i początek dokumentu, miejsce i datę jego powstania oraz regest informujący krótko o treści dokumentu. Legenda w archiwaliach i wszystkich innych grupach materiałów zawiera dane charakteryzujące wygląd zewnętrzny obiektu i numer inwentarza.

II

Wśród druków zwartych do cenniejszych należą: sprawozdania z działalności Obywatelskiego Komitetu Ratunkowego miasta Kielc — organizacji dobroczynnej powołanej w grudniu 1914 r. z inicjatywy kurii biskupiej, sprawozdania Magistratu i Komitetu Doradczego miasta Kielc oraz sprawozdanie Dyrekcji Państwowego

¹ T. Sz. Włoszek *Kronika 1914–1916/19*. Opr. J. Główna. „Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach” (RMNKi) 1984 t. 13, s. 83–121

Seminarium Nauczycielskiego Męskiego w Kielcach za rok szkolny 1917/1918. Warto także wymienić „Skorowidz powiatu kieleckiego”, wydany przez c. i k. Komendę Powiatową w Kielcach, oraz „Listę chorych, rannych, zabitych i zaginionych legionistów do kwietnia 1915 r.” wydaną przez Centralny Oddział Ewidencyjno-Werbunkowy Departamentu Wojskowego NKN.

Druki zwarte uszeregowano alfabetycznie i przyjęto formę zapisu stosowaną w bibliografiach². Pozycje te dodatkowo zaopatrzone w regist.

III

Prasę w niniejszym katalogu reprezentuje sześć tytułów. Na uwagę zasługuje komplet sześciu numerów „Dziennika Urzędowego Komisariatu Wojsk Polskich w Kielcach” oraz dwa numery „Dziennika Urzędowego Polskiej Organizacji Narodowej”³. Pisma te wydawane w Kielcach w czasie pobytu 1 Pułku Legionu Zachodniego (19 VIII — 10 IX 1914) oprócz artykułów agitacyjnych i propagandowych zawierają rozporządzenia urzędowe komisariatu kieleckiego oraz codzienną porcję wiadomości bieżących, stanowią więc niejako kronikę wydarzeń w mieście w tym okresie.

Przy czasopismach, ułożonych alfabetycznie, zapis ogólny oparty jest na danych zaczerpniętych z egzemplarzy znajdujących się w zbiorach działu.

IV

Fotografie i pocztówki pamiątkowe to szczególnie cenna część prezentowanego zbioru. Wkroczenie i pobyt strzelców w Kielcach, msza polowa na pl. Panny Marii, wspólna wigilia kielczan z legionistami, obchody rocznic narodowych — to tylko niektóre z wydarzeń uwiecznionych przez fotografów. Należy podkreślić, że przeważająca część fotografii to oryginalne zdjęcia z lat 1914–1918, w większości dotychczas nie publikowane.

Muzealia tej grupy ułożono zgodnie z chronologią wydarzeń. W miarę możliwości podano miejsce i datę powstania fotografii oraz nazwiska osób, których podobizny występują na zdjęciu. Fotografie dotychczas nie publikowane opatrzone stosowną adnotacją.

² *Bibliografia historii Polski*. T. 2. Cz. 1. Red. H. Madurowicz-Urbańskiej. Warszawa 1967

³ „Dziennik Urzędowy Polskiej Organizacji Narodowej” był kontynuacją „Dziennika Urzędowego Komisariatu Wojsk Polskich w Kielcach”. Zmiana tytułu wynikała z likwidacji Komisariatów Wojsk Polskich i powołania 5 września 1914 r. Polskiej Organizacji Narodowej. Pierwsze dwa numery „Dziennika Urzędowego PON” ukazały się w Kielcach, pozostałe dwa w Strzemieszycach. Szerzej na ten temat zob.: E. Kosińska, T. Kosiński *Kielce w pierwszym roku Wielkiej Wojny*. RMNKi 1989 t. 15, s. 231.

V

Skromny zespół muzealiów w grupie odznak i legitymacji tworzą: Odznaka 10-lecia Wkroczenia Strzelców do Kielc, zachowana wraz z miniaturą, dyplomem, legitymacją i statutem, oraz karty legitymacyjne Milicji Obywatelskiej miasta Kielc, powołanej przez prezydenta Edwarda Winnickiego 6 sierpnia 1914 r. i Towarzystwa Strzelecko-Sportowego „Piechur” — organizacji paramilitarnej powstałej z inicjatywy POW.

Reprezentatywny wybór eksponatów, zamieszczonych w niniejszym katalogu, był prezentowany na wystawie czasowej *Z dziejów Kielc 1914–1918* przygotowanej przez Dział Historii, a udostępnionej w dniach od 25 września do 14 grudnia 1981 r. Celem wystawy było przedstawienie ważniejszych wydarzeń z dziejów miasta w latach pierwszej wojny światowej poprzez wyeksponowanie po raz pierwszy wielu cennych dokumentów ze zbiorów muzealnych. Wystawa podzielona była na trzy części. W pierwszej ukazano wydarzenia rozgrywające się w Kielcach w sierpniu i we wrześniu 1914 r. Część druga obrazowała czyn legionowy, lecz także w powiązaniu z historią miasta; trzecia zaś, jak gdyby odchodząc od spraw wielkiej polityki, przedstawiała codzienne kłopoty i troski kielczan⁴.

⁴ Szersze omówienie wystawy zob: J. Kuczyński, A. Oborny, E. Postoła *Kronika muzealna 1979–1982*. RMNKi 1984 t. 13, s. 393–394

WYKAZ SKRÓTÓW

- b.m. — brak miejsca wydania
b.r. — brak roku wydania
ChD — Chrześcijańska Demokracja
c. i k. — cesarska i królewska
druk. — drukarnia, drukowany
egz. — egzemplarz
fot. — fotografia, fotografował
kolor. — kolorowy
MNKi/H/ — Muzeum Narodowe w Kielcach, Dział Historii
Nakł. — nakładem
ND — Narodowa Demokracja
NKN — Naczelny Komitet Narodowy
n.p. — nie publikowana
NZR — Narodowy Związek Robotniczy
PNN — Partia Niezawisłości Narodowej
pow. — powielony(a)
POW — Polska Organizacja Wojskowa
PPS — Polska Partia Socjalistyczna
red. — redakcja, redaktor
rkps — rękopis
SL — Stronnictwo Ludowe
ss. — stron
wyd. — wydał, wydawca

I. ARCHIWALIA

A. Dokumenty władz urzędujących

1. „POLACY! Wybiła godzina, gdy serdeczne marzenie ojców i dziadów waszych może się spełnić...” Petersburg 1 (14) VIII 1914. Odezwa naczelnego dowódcy wojsk rosyjskich wielkiego księcia Mikołaja Mikołajewicza, zawierająca obietnicę, iż „pod berłem Cesarza Rosyjskiego odrodzi się Polska wolna co do swej wiary, języka i samorządu”.
Druk jednostronny, 32,5 X 20, 1 karta, MNKi/H/3790.
Odezwa lekko zniszczona. Ubytki fragmentów tekstu, rozdarcia w miejscach złożenia.
2. „DO OBYWATELI WYZNANIA MOJŻESZOWEGO. Na polskiej ziemi od wieków mieszkacie...” Kielce 1 IX 1914.
Odezwa podpisana przez Michała Sokolnickiego komisarza Wojsk Polskich w Kielcach, wzywa obywateli wyznania mojżeszowego do wstępowania w szeregi Legionów Polskich oraz okazywania pomocy materialnej oddziałom polskim.
Druk jednostronny, 35,5 X 25,5, 1 karta, MNKi/H/474.
Odezwa lekko zniszczona, rozdarcia w miejscach złożenia. W lewym górnym rogu pieczęć Muzeum Świętokrzyskiego Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w Kielcach.
3. „DO MIESZKAŃCÓW WARSZAWSKIEGO JENERALNEGO GUBERNATORSTWA! Przejęci niezłomną ufnością w ostateczne zwycięstwo ich broni i życzeniem powodowani, by ziemia polskie przez waleczne ich wojska ciężkimi

ofiarami rosyjskiemu panowaniu wydarte do szczęśliwej przywieść przyszłości...” Warszawa 5 XI 1916.

Obwieszczenie podpisane przez generała-gubernatora warszawskiego Hansa von Beselera zawiera tekst proklamacji niepodległości Królestwa Polskiego (tzw. akt 5 listopada).

Druk jednostronny, 46 X 29,3, 1 karta, MNKi/H/3791.

Obwieszczenie lekko zniszczone, rozdarcia w miejscach złożenia.

4. „ROZPORZĄDZENIE C. I K. JENERAŁ-GUBERNATORA WOJSKOWEGO z dnia 6-go grudnia 1916 r. o tymczasowej Radzie Stanu w Królestwie Polskim. Z najwyższego rozkazu Jego Cesarskiej Mości cesarza Austrii...” Lublin 6 XII 1916.

Rozporządzenie podpisane przez generałów-gubernatorów K. von Kuka i H. von Beselera informuje o powołaniu Tymczasowej Rady Stanu i jej kompetencjach.

Druk jednostronny, 62,5 X 47, 1 karta, MNKi/H/564.

5. PISMO C. I K. KOMISARIATU POLICJI W KIELCACH do A. Kossutha z Kielc, informujące o odmowie udzielenia zgody na odbycie wiecu w sali teatru „Apollo” ze względu na „bezpieczeństwo publiczne”. Kielce 6 X 1917.

Rkps, 33,5 X 21, 1 karta, MNKi/H/2019.

W lewym górnym rogu pieczęć — herb Habsburgów, pod nim napis: K. u K. POLIZEIKOMMISSARIAT C. i K. KOMISARYAT POLICYI in Kielce.

6. TYMCZASOWY REGULAMIN RADY MIEJSKIEJ W KIELCACH (wybranej w wyborach powszechnych w grudniu 1916 r.). Zawiera 28 artykułów określających zasady funkcjonowania Rady Miejskiej oraz prawa i obowiązki radnych. (Kielce 1917).

Maszynopis, 34 X 21, ss.6, MNKi/H/1207.

7. PRELIMINARZ BUDŻETU MIASTA KIELC na rok 1918. Zawiera wykaz przewidywanych przychodów i rozchodów. Kielce XI 1917.

Maszynopis, 34,5 X 21, ss.7, MNKi/H/1544/1.

8. BUDŻET MIASTA KIELC na rok 1918 uchwalony i przyjęty na posiedzeniu Rady Miejskiej 27 lutego i 12 marca 1918 r. Kielce III 1918.

Maszynopis, 34,5 X 21,5, ss.23, MNKi/H/1544/2.

Na s. 22 pieczęć okrągła: herb m. Kielc na tarczy, w otoku napis: MAGISTRAT MIASTA KIELC. Obok podpis prezydenta G. Bukowińskiego i sekretarza Rady Miejskiej J. Wilczyńskiego.

9. „WEZWANIE. Dla formowania kadr wojskowych we wszystkich powiatach Królestwa Polskiego, wszyscy byli oficerowie i żołnierze tak legjonowi, jak i z Korpusu Generała Dowbor-Muśnickiego mają się niezwłocznie meldować w miejscu swego pobytu u najstarszego rangą oficera lub podoficera, który w danej miejscowości obejmie Komendę Placu i przeprowadzi dokładną ewidencję”. Kielce 18 X 1918.

Odezwa Tymczasowej Komendy Wojsk Polskich na okupację austriacką.

Pełny tekst zacytowano wyżej.

Druk jednostronny, 14,5 X 21, 1 karta, MNKi/H/1696.

10. „DO MIESZKAŃCÓW MIASTA KIELC I POWIATU KIELECKIEGO. W dniu dzisiejszym b. austr.-węg. oficerowie, urzędnicy i żołnierze Polacy złożyli przysięgę na wierność Rządowi Polskiemu...” Kielce 1 XI 1918. Odezwa prezydenta Kielc Gustawa Bukowińskiego, wzywa do zachowania ładu i porządku, aby umożliwić rządowi polskiemu przejęcie zarządu od dotychczasowych okupacyjnych organów administracyjnych.

- Druk jednostronny, 63 X 47,5, 1 karta, MNKi/H/1809.
Odezwa lekko zniszczona, rozdarcia w miejscach złożenia.
11. „ROZKAZ POLSKIEJ KOMENDY W KIELCACH. Zakazuje się kupować i sprzedawać wszelką broń pod karą śmierci...” Kielce 4 XI 1918. Rozkaz Komendy Wojskowej w Kielcach, zakazujący sprzedawania i kupowania broni zarówno przez osoby cywilne, jak i wojskowe pod groźbą skierowania sprawy do Sądu Wojskowego.
Druk jednostronny w języku polskim, czeskim, węgierskim i niemieckim, 34 X 48,5, 1 karta, MNKi/H/1660.
12. „DO MIESZKAŃCÓW M. KIELC I POWIATU KIELECKIEGO. Powołany przez Rząd Polski obejmując w dniu dzisiejszym urząd KOMISARZA RZĄDU POLSKIEGO na powiat kielecki...” Kielce 5 XI 1918.
Odezwa podpisana przez G. Bukowińskiego, wzywa do zachowania spokoju i przeciwstawienia się ewentualnym objawom anarchii.
Druk jednostronny, 68,5 X 48, 1 karta, MNKi/H/1691.
13. „OBYWATELE! Reakcyjne i ugodowe rządy Rady Regencyjnej zostały przez Lud Polski obalone...” Lublin-Kraków 7 XI 1918.
Odezwa Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej, informuje o powstaniu rządu, ujmującego władzę do czasu zwołania Sejmu Ustawodawczego, oraz o mianowaniu pika Edwarda Rydza-Śmigłego komendantem naczelnym wojsk polskich.
Druk jednostronny, 62 X 46, 1 karta, 3 egz.: MNKi/H/1692, 2143, 3019/2.
14. „DO LUDU POLSKIEGO. Robotnicy, Włościanie, Żołnierze Polscy! Nad skrwawioną i umęczoną ludzkością wschodzi zorza pokoju i wolności...” Lublin — Kraków 7 XI 1918.
Odezwa Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej, informuje o powstaniu rządu oraz jego programie w dziedzinie reform politycznych, społecznych i gospodarczych.
Druk jednostronny, 62 X 46, 1 karta, 3 egz.: MNKi/H/1679, 2141, 3019/1.
15. „DO LUDNOŚCI ZIEMI KIELECKIEJ. We czwartek dnia 7-go listopada 1918 roku utworzył się i ogłosił objęcie władzy TYMCZASOWY RZĄD LUDOWY REPUBLIKI LUDOWEJ...” Lublin 7 XI 1918.
Odezwa Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej, informuje o powstaniu rządu, podaje jego skład personalny oraz wzywa do udzielenia poparcia w walce o zjednoczenie wszystkich ziem polskich.
Druk jednostronny, 70,5 X 54, 1 karta, MNKi/H/1659.
16. „ŻOŁNIERZE POLSCY! DO BRONI! Jako zastępca Komendanta Józefa Piłsudskiego, minister wojny naczelnym dowódca wojsk Polskiej Republiki Ludowej...” Lublin 7 XI 1918.
Odezwa podpisana przez gen. Edwarda Rydza-Śmigłego, wzywa do wstępowania w szeregi odradzającego się wojska polskiego.
Druk jednostronny, 58 X 42, 1 karta, 2 egz.: MNKi/H/1666, 2142.
17. „DONIESIENIE POLSKIEJ AGENCJI TELEGRAFICZNEJ. Rada Regencyjna wydała dziś następującą odezwę do narodu polskiego...” Warszawa 11 XI 1918.
Obwieszczenie zawiera przedruk odezwy, w której Rada Regencyjna informuje o przekazaniu władzy i naczelnego dowództwa wojsk polskich Józefowi Piłsudskiemu.
Druk jednostronny, 47 X 31,5 1 karta, MNKi/H/1680.

18. „DO MIESZKAŃCÓW MIASTA KIELC. Z zagadkowego źródła pogłoski są rozsiewane po mieście...” Kielce 13 XI 1918.
Odezwa Okręgowego Inspektora Wojskowego Kieleckiego gen. ppor. (Wacława) Iwazzkiewicza, wzywa do zachowania porządku publicznego oraz informuje o nominacji ppłka Wołowskiego na stanowisko dowódcy miasta Kielc.
Druk jednostronny, 47,5 X 31,5 1 karta, MNKi/H/1681.
19. „PODAJĘ DO WIADOMOŚCI POWSZECHNEJ depeszę wodza Naczelnego Wojsk Polskich, Józefa Piłsudskiego...” (Kielce) 14 XI 1918.
Okręgowy Inspektor Wojskowy Kielecki gen. ppor. W. Iwazzkiewicz publikuje depeszę J. Piłsudskiego skierowaną do Dowództwa Wojsk Polskich w Kielcach. Depesza wzywa żołnierzy do jedności i posłuszeństwa wobec władz zwierzchnich.
Druk jednostronny, 48 X 31,5, 1 karta, MNKi/H/1700.

B. Dokumenty partii i organizacji politycznych

20. „POLACY! Gdy moskal, ustępując w sromotnej ucieczce z ziem Polskich, rzuca nam w twarz obietnicę Autonomji, odpowiedzmy tak, jak odpowiedzieć winien Naród dumny i wolny...” Kielce VIII 1915.
Odezwa Zjednoczonych Organizacji Niepodległościowych w Kielcach, wzywa do wstępowania w szeregi Legionów Polskich.
Druk jednostronny, 24,5 X 15,5, 1 karta, 3 egz. MNKi/H/478, 500, 2298.
21. „KOBIEITY POLSKIE! Nasi bracia, synowie i mężowie znoszą w polu niesłychane trudy w twardej uciążliwej walce Legionów o poprawę narodowego bytu — o wolność...” Kielce 5 XI (19)15.
Odezwa Ligi Kobiet Pogotowia Wojennego, wzywa do zbierania ciepłej odzieży i przekazywania jej na rzecz walczących legionistów.
Druk jednostronny, 36 X 28, 1 karta, MNKi/H/458.
22. „KOBIEITA POLSKA”, wyd. Liga Kobiet Pogotowia Wojennego, Radom — Lublin — Kielce I 1916, druk. J. Grodzicki i S-ka Radom.
Jednodniówka informacyjna i propagandowa poświęcona działalności kół Ligi Kobiet Pogotowia Wojennego w Królestwie Polskim, w tym także w Kielcach. Wśród artykułów: „Z.Z.G., Pomoc kobiet polskich Legionom Polskim”, „Gdzie i jak pracują koła Ligi”.
Druk, 29 X 22,5, ss.8, MNKi/H/3641.
23. „UCHWAŁY POWZIĘTE NA ZJEŹDZIE RADY OKRĘGOWEJ ZIEMI KIELECKIEJ W LIPCU 1916 R. Idąc za przykładem stołecznej Warszawy, która stanęła już wreszcie wobec dokonanej konsolidacji wszystkich nieomal grup politycznych i społecznych...” Kielce VII 1916.
Druk przedstawia uchwały podjęte na zjeździe Rady w następujących kwestiach: 1. Współdziałanie z Centralnym Komitetem Narodowym w sprawie utworzenia Naczelnej Rady Narodowej, 2. Podporządkowanie Legionów J. Piłsudskiemu, 3. Reorganizacja Departamentu Wojskowego NKN, 4. Czynne i materialne wspieranie POW, 5. Podporządkowanie szkolnictwa instytucji wyłonionej przez społeczeństwo.
Druk, 36 X 22,6 ss.2, MNKi/H/2105/3.
24. „NARODOWA RADA OKRĘGOWA ZIEMI KIELECKIEJ do MIESZKAŃCÓW ZIEMI KIELECKIEJ. Narodowa Rada Okręgowa jako władza naczelna organizacji niepodległościowych Ziemi Kieleckiej, a mianowicie Komitetu Narodowego miasta Kielc...” Kielce VIII 1916.
Odezwa potępia uległość Departamentu Wojskowego NKN wobec władz

- austriackich (Naczelną Komendę Armii) oraz domaga się gruntownej jego reorganizacji.
Druk, 35 X 22, ss.2, MNKi/H/501.
Odezwa zniszczona, ubytki części tekstu.
25. „OKÓLNIAK NR 5. Rada Okręgowa Ziemi Kieleckiej do Rad powiatowych i gminnych, Komitetów narodowych miejskich i wiejskich oraz Mężów zaufania. Dochodzące do kulminacyjnego punktu wysiłki koalicji...” (Kielce) IX 1916.
Okólnik snuje rozważania na temat możliwości i perspektyw odzyskania niepodległości przez Polskę; wzywa do tworzenia i rozbudowywania organizacji, których celem byłaby walka o odzyskanie niepodległości.
Druk, 22,5 X 17,7, ss.2, MNKi/H/2105/1.
26. „RADA OKRĘGOWA ZIEMI KIELECKIEJ do niepodległościowych organizacji, grup i zrzeszeń Królestwa Polskiego. Jedynym i wyłącznym celem, do którego od początku wojny zmierzają stanowczo i wytrwale wszystkie organizacje niepodległościowe jest uzyskanie Niepodległego Państwa Polskiego...” Kielce X 1916.
Odezwa wzywa do zwołania do Warszawy — wyłonionego w drodze wyborów — sejmiku polskiego oraz utworzenia armii polskiej pod dowództwem J. Piłsudskiego.
Druk jednostronny, 27 X 18, 1 karta, 2 egz.: MNKi/H/455, 2105/2.
27. „TOWARZYSZE I OBYWATELE WYBORCY! Niepodległe Państwo Polskie odbudowane być musi pod hasłem równouprawnienia obywatelskiego wszystkich stanów...” Kielce 24 XI 1916.
Odezwa przedstawia program wyborczy Polskiego Robotniczego Komitetu Wyborczego Demokratycznego (grupującego PPS, NZR, Klub Przemysłowców oraz inne organizacje o orientacji niepodległościowej) w wyborach do kieleckiej Rady Miejskiej w grudniu 1916 r.
Druk, 37,5 X 27,5, 1 karta, MNKi/H/475.
28. „OKÓLNIAK NR 8. Okręgowa Rada Narodowa Ziemi Kieleckiej do Komitetów narodowych miejskich, Rad powiatowych i gminnych, Komisji organizacyjnych, oraz Mężów zaufania. Odwróciła się karta historii Narodu...” Kielce 14 XI 1916.
Wzywa podległe sobie organizacje do wysłania delegatów na zjazd Okręgowej Rady Narodowej w dniu 26 XI 1916.
Druk 22 X 17,5 ss.2, MNKi/H/2301.
29. „O PRZYSIĘGĘ ŻOŁNIERZA POLSKIEGO. Długą mozolną drogą szedł żołnierz ku Polsce...” Radom — Kielce — Zagłębie VII 1917.
Druk Unii Demokratycznej wydany z okazji tzw. kryzysu przysięgowego. Unia Demokratyczna w pełni solidaryzuje się z czynem legionistów, którzy odmówili złożenia przysięgi na wierność broni państwom centralnym, oraz stara się uzasadnić słuszność powyższej decyzji.
Druk, 31 X 20,5 ss.4, MNKi/H/495.
Druk lekko zniszczony, ubytki drobnych fragmentów tekstu.
30. „OBYWATELE! Od szeregu miesięcy okupanci starają się rozbić i zniszczyć jedyny dorobek narodu polskiego wyniesiony z dni krwawej wojny — Legiony Polskie...” Kielce VII 1917.
Ulotka podpisana przez Kielecki Komitet Okręgowy PPS, Zarząd Polskiego Stronnictwa Ludowego Ziemi Kieleckiej i Partię Niezawisłości Narodowej w Kielcach, popiera i uzasadnia fakt odmowy złożenia przysięgi przez żołnierzy Legionów Polskich na wierność broni państwom centralnym.

- Druk jednostronny, 21 X 10,5, 1 karta, MNKi/H/496.
 Ulotka zniszczona, ubytki fragmentów tekstu.
31. „OBYWATELE! Twórca Polskiego ruchu zbrojnego, Józef Piłsudski, za walkę o Niepodległość został uwięziony przez Niemców...” (Kielce) VII 1917.
 Ulotka podpisana przez Zarząd Okręgowy Narodowego Związku Robotniczego w Kielcach, wzywa do podjęcia walki o uwolnienie Józefa Piłsudskiego.
 Druk jednostronny, 18,8 X 11,2, 1 karta, 2 egz.: MNKi/H/1699, 1768.
 32. „OŚWIADCZENIE RADNYCH FRANCISZKA LOEFFLERA I KAROLA RUTKIEWICZA, złożone Kieleckiej Radzie miejskiej na posiedzeniu Rady w d. 18 lipca 1917 roku. W imieniu Polskiej Partii Socjalistycznej składamy Wysokiej Radzie m. Kielc poniższe oświadczenie...” Kielce 18 VII 1917. Radni przeciwstawiają się działalności i decyzjom Tymczasowej Rady Stanu oraz postulują „zwołanie do Warszawy demokratycznego, niezależnego od okupantów Sejmu Ustawodawczego na zasadzie powszechnego prawa wyborczego”.
 Rkps, 33,5 X 21, ss.2, MNKi/H/2014.
 33. „DO WYSOKIEJ RADY MIEJSKIEJ MIASTA KIELC. Oświadczenie. Polityka Ligi Państwowości Polskiej i kierunków jej pokrewnych coraz bezwzględniej wchodząca na drogę budowania państwa polskiego i urzędowania go w myśl interesów mocarstw centralnych...” Kielce 1 VIII 1917.
 W oświadczeniu radni reprezentujący Unię Demokratyczną (blok stronnictw o orientacji niepodległościowej — PPS, NZR, PNN) domagają się podjęcia przez Radę Miejską m. Kielc uchwał w następujących kwestiach: 1. Poparcie opinii żądającej zwołania do Warszawy Sejmu Ustawodawczego, 2. Dołączenie się do protestu przeciw przymusowej przysiędze Legionów i uwięzieniu Józefa Piłsudskiego, 3. Potępienie ugodowej polityki Tymczasowej Rady Stanu.
 Rkps, 34 X 21, ss.2, MNKi/H/2015.
 34. LIST LUCYNY KOZŁOWSKIEJ przewodniczącej Ligi Kobiet Pogotowia Wojennego w Kielcach do redakcji „Gazety Kieleckiej”, zawierający prośbę o zamieszczenie informacji o rezygnacji z funkcji przewodniczącej Ligi Kobiet. Decyzję swą motywuje tym, iż przypadkowo i nieświadomie uczestniczyła w wiecu zorganizowanym przez PPS przeciwko Radzie Regencyjnej, co było powodem oskarżenia Ligi o „socjalistyczne zabarwienie stowarzyszenia”. Kielce 4 XI 1917.
 Rkps, 17 X 13, ss.3, MNKi/H/1954/1.
 35. PISMO ZARZĄDU OKRĘGOWEGO NARODOWEGO ZWIĄZKU ROBOTNICZEGO W KIELCACH do redakcji „Gazety Kieleckiej” zawierające prośbę o zamieszczenie wyjaśnienia, iż NZR nie był inicjatorem wiecu w dniu 1 XI 1917 r. skierowanego przeciwko Radzie Regencyjnej ani też nikogo na ten wiec nie delegował. Kielce 8 XI 1917.
 Rkps, 17,5 X 13, 2 karty jednostronnie zapisane, MNKi/H/1954/2.
 Na 2 karcie pod tekstem pieczęć owalna: na tarczy Orzeł bez korony, w otoku napis: NARODOWY ZWIĄZ[EK] ROBOTN[ICZY] OKRĘG KIELECKI.
 36. „BISKUP ŁOSIŃSKI W WALCE Z LUDEM I Z NARODEM. Biskup Łosiński, który już dobrze zdołał się wbić w pamięć swymi wystąpieniami przeciw ruchowi niepodległościowemu i ludowemu...” (Kielce 1917).
 Ulotka cytuje pismo biskupa skierowane do duchowieństwa diecezji kieleckiej, w którym atakuje on organizację niepodległościowe. Autorzy ulotki potępiają biskupa, nazywając go „pachołkiem i posiepaką obcych potęg”.
 Druk, 22,5 X 14,5, ss.2, 2 egz.: MNKi/H/2505, 3233.

37. „KS. AUGUSTYN ŁOSIŃSKI pasterz diecezji kieleckiej zmarł dla Narodu Polskiego. Módlcie się za grzesznika” (Kielce 1917).
Klepsydra — paszkwil na biskupa kieleckiego A. Łosińskiego. Pełny tekst zacytowano wyżej.
Druk jednostronny, 35 X 47, 1 karta, MNKi/H/2161.
38. „PROTEST M. KIELC PRZECIWI 4-MU PODZIAŁOWI POLSKI. Zgromadzenie przedstawicieli wszystkich stronnictw politycznych, związków zawodowych, zrzeszeń — reprezentujące ogół ludności miasta Kielc...” (Kielce III 1918).
Ulotka podpisana przez 15 organizacji o znacznym zróżnicowaniu programowym (m.in. ChD, ND, NZR, SL, PPS), protest przeciwko oderwaniu od Polski Chełmszczyzny i części Podlasia i oddaniu tych ziem nacjonalistycznemu rządowi ukraińskiemu (postanowienia pokoju brzeskiego — III 1918).
Druk jednostronny, 23,5 X 16, 1 karta, MNKi/H/1749.
39. „ROZKAZ! Wobec doniosłych wydarzeń doby obecnej zbliża się dzień, w którym Polska Organizacja Wojskowa podjąć musi trud stworzenia zbrojnych szeregów...” [b.m.] 26 X 1918.
Odezwa Komendy Naczelnej POW, wzywa wszystkich urlopowanych, zwolnionych, przeznaczonych do rezerw oraz byłych członków POW do natychmiastowego zameldowania się w najbliższej sobie komendzie miejscowej.
Druk jednostronny, 63 X 47,5, 1 karta, MNKi/H/2144.
40. „W CHWILI OBECNEJ cały świat ma zwrócone oczy na powstającą Polskę i jej zdolność rządzenia się...” Kielce 11 XI 1918.
Odezwa różnych ugrupowań politycznych i społecznych w Kielcach (skupionych wokół Narodowej Demokracji), wzywa do popierania istniejących już władz polskich (Rada Regencyjna) i niedawania posłuchu proklamacjom Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej.
Druk jednostronny, 94,5 X 62,5, 1 karta, MNKi/H/1667.
41. „BRACIA POLACY! Trony padają. Ciemiężcy nasi powaleni leżą już w prochu...” Kielce 14 XI 1918.
Odezwa Rady Głównej Konfederacji Narodowo-Katolickiej „Bóg i Ojczyzna”, informuje o powstaniu Konfederacji oraz przedstawia jej deklarację programową: 1. Przeprowadzenie reform agrarnych na jak najszerszych zasadach demokratycznych, aby umożliwić podział gruntów pomiędzy bezrolnych i małorolnych, 2. Dążenie do państwowego zabezpieczenia bytu robotników oraz ich rodzin przez ubezpieczenie od śmierci lub nieszczęśliwego wypadku, jak też ośmiogodzinny dzień pracy, 3. Przeprowadzenie reform demokratycznych służących poprawie bytu ludzi pracujących tak fizycznie, jak i umysłowo.
Druk jednostronny, 95 X 63, 1 karta, MNKi/H/1687.
Nad tekstem tarcza herbowa w kolorze czerwonym, na niej Orzeł bez korony na tle krzyża, w otoku napis: BÓG I OJCZYŻNA!

C. Dokumenty dotyczące obchodów rocznic narodowych

42. „OBYWATELE POLACY! W chwili, kiedy Legiony nasze wśród gradu kul wrażeń ofiarnie pełnią służbę w walce o lepszą przyszłość Narodu, przychodzi nam czcić rocznicę bohaterskiego wysiłku naszych dziadów...” Kielce 29 XI 1915.
Odezwa Komitetu Obchodowego Rocznicy 29 Listopada miasta Kielc, wzywa do wzięcia udziału w obchodach 85-lecia wybuchu powstania listopadowego.
Druk jednostronny, 23 X 17, 1 karta, 2 egz.: MNKi/H/454/1-2.

DOBRO

RZECZY-

POSPOLITEJ

NAJPIERWSZEM

PRAWEM

NASZEM!

Bracia Polacy!

Trony padają. Ciemięczy nasi powalen leżą już w prochu. Polska zmartwychwstaje, zrasza się ciałem, a my w tej chwili cudu i spełnienia wyroków Bożych co poczynamy?

Gryziemy się o władzę jak psi o kość, gdy okupant, pan nasz wczorajszy, odzedł!..

Czyśmy honor stracili?

Czy nawet teraz, gdy dach nad głową płonie, nie zdobędziemy się na jedność narodową, jedność w myśli i w czynie?

Czy ciągle oczekiwac będziemy, aż przyjdzie „piastunka” — Koalicja, aby nas, jak niesforne dzieci, poskromić i pogodzić?

Na bok porachunki partyjne! Na nie czas przyjdzie w Sejmie Ustawodawczym!

Wspólne dla wszystkich wnieść winniśmy hasło i pod nim się zjednoczyć: hasłem tem „**Bóg i Ojczyzna**”.

Oparci o lud, oparci o wiarę, oparci o całe społeczeństwo po polsku i katolicku czujące, niniejszem oznajmiamy, że:

**W imię Boże zawierujemy pozapartyjną narodowo-katolicką
Konfederację, czyli zjednoczenie wszystkich stanów i zawodów
pod hasłem „Bóg i Ojczyzna”.**

Kto czuje się Polakiem i ma Boga w sercu, ten pójdź z nami. O innych nie dbamy.

Krzywdy nieczyj nie chcemy, bo w Polsce Katolickiej nikomu krzywdą dźać się nie może!.. Ale praw dyktować sobie nie pozwolimy!

Wszelką prowokację i gwałt bezwarunkowo potępiamy!..

ŻADAMY

jaknajszybszego zwołania na zasadach tajnego, bezpośredniego, równego, powszechnego i proporcjonalnego głosowania, Wielkiego Sejmu Ustawodawczego ze wszystkich łrzech zabórów.

DOMAGAĆ SIĘ BĘDIEMY

przez Sejm ustawodawczy, a więc drogą praworządną: 1) reform agrarnych na jaknajszerszych zasadach demokratycznych, aby umożliwić podział gruntów pomiędzy bezrolnych i małorolnych; 2) państwowego zabezpieczenia bytu robotników oraz lech rodzin przez assekurację w razie ich śmierci lub nieszczęśliwego wypadku, oraz osmiegoodzinnego dnia roboczego; 3) wszelkich uprawnionych reform demokratycznych, zdążających ku poprawie bytu ludu pracującego tak fizycznie jak i umysłowo.

PRZYSTĘPUJEMY NIEZWŁOCZNIE:

1) do jaknajszerszej akcji ratowniczej społecznej; 2) do organizowania zbrojnej Straży Narodowej dla utrzymaniaładu społecznego i przeprowadzenia zamierzonych celów.

Bracia Polacy! zapisulcie się do zrzeszonych w Konfederacji Stowarzyszeń i Związków.

W imieniu 22 dotąd zjednoczonych Stowarzyszeń i Związków:

**Rada Główna Konfederacji Narodowo-Katolickiej
„Bóg i Ojczyzna”.**

Kielce, dnia 14 listopada 1918 r.

Sprawom Konfederacji kieruje Rada Główna, złożona z przedstawicieli wszystkich zrzeszonych Stowarzyszeń.
Podstawienie Rady obowiązują wszystkich zjednoczonych pod sztandarem „Bóg i Ojczyzna”.
Hasło, sloganem i programem jest: zjednoczenie, oparcie się na całość i katechizm. Towarzystwo Rolnicze, ulica Crysta Nr 29 od godziny 10-jej do 12-jej. Skłodka mieszkana — domowa.

Drukarnia „Jedność” w Kielcach.

Ryc. 1. Odezwa Rady Głównej Konfederacji Narodowo-Katolickiej „Bóg i Ojczyzna”, kat. 41

43. „DLA UCZCZENIA ROCZNICY POWSTANIA 63-GO ROKU zawiązał się Komitet tymczasowy, który zwraca się niniejszym do niżej wymienionych, Szanownych Panów, Obywateli naszego miasta...” Kielce 12 I 1916. Zaproszenie do wzięcia udziału w pracach Komitetu ku Uczczeniu Powstania Styczniowego w Kielcach. Zawiera projekt obchodów 53 rocznicy wybuchu powstania styczniowego oraz imienny wykaz 77 członków Komitetu wraz z podpisami.
Rkps, 35,5 X 22, ss.4, MNKi/H/2034/1.
44. „DO CZCIGODNYCH WETERANÓW POWSTANIA 1863 ROKU W KIELCACH. «Komitet ku uczczeniu Powstania Styczniowego» organizuje uroczysty obchód wiekopomnej rocznicy narodowej...” (Kielce I 1916). Zaproszenie wystosowane do weteranów — mieszkańców Kielc na uroczyste posiedzenie w dniu 22 I 1916 r. w Schronisku dla Legionistów Polskich. Pod zaproszeniem imienny wykaz 27 weteranów wraz z podpisami.
Rkps, 33 X 21, ss.2, MNKi/H/2034/2.
45. „RODACY! Przed 53 laty podnieśli Ojcowie nasi dumnie sztandar wyzwolenia Ojczyzny...” Kielce 22 I 1916.
Odezwa Komitetu ku Uczczeniu Powstania Styczniowego w Kielcach, wzywa do wzięcia udziału w obchodach 53 rocznicy wybuchu powstania styczniowego oraz informuje o programie uroczystości.
Druk jednostronny, 29 X 19, 1 karta, 11 egz.: MNKi/H/462/1-9, 1764, 2034/4.
46. BRUDNOPIS TEKSTU ODEZWY „RODACY” wydanej przez Komitet ku Uczczeniu Powstania Styczniowego w Kielcach, zob. poz. kat. nr 45. Kielce 22 I 1916.
Rkps, 36,5 X 22,5, 1 karta, MNKi/H/2034/3.
47. ZNACZEK KWESTOWY. W zarysowanej tarczy herbowej nadruk: 1863 1916 22 STYCZNIA ZIEMIA KIELECKA w ROCZNICĘ POWSTANIA. Z lewej strony u góry wizerunek Orła w koronie; u dołu związane dwie kosy powstańcze, karabiny i szabla (1916).
Druk kolorowy, jednostronny, 21 x 14, MNKi/H/1685.
48. „KOMITET WYKONAWCZY, organizujący w Kielcach obchód rocznicy Konstytucji 3-go maja, zaprasza niżej wymienionych Obywateli do wzięcia udziału w pracach Sekcji Pochodowej...” (Kielce IV 1916).
Zaproszenie Komitetu Wykonawczego Obchodu Rocznicy Konstytucji 3-go Maja w Kielcach do wzięcia udziału w pracach Sekcji Pochodowej.
Na zaproszeniu nazwiska 27 członków Sekcji wraz z podpisami.
Rkps, 36,5 X 22,5, 1 karta, MNKi/H/2035/1.
49. „SEKCJA POCHODOWA KOMITETU WYKONAWCZEGO, organizującego w Kielcach obchód Konstytucji 3-go maja, uprasza niżej wymienionych Obywateli o przybycie na zebranie Sekcji...” (Kielce IV 1916).
Zaproszenie na zebranie Sekcji Pochodowej poświęcone organizacji pochodu z okazji 125 rocznicy uchwalenia Konstytucji. Na zaproszeniu nazwiska 45 członków Sekcji wraz z podpisami.
Rkps, 36,5 X 22,5, 1 karta, MNKi/H/2035/2.
50. PROTOKOŁ z posiedzenia Sekcji Pochodowej Komitetu Wykonawczego Obchodu Rocznicy Konstytucji 3-go Maja w Kielcach. Na posiedzeniu dyskutowano na temat trasy pochodu oraz sposobów zapewnienia porządku w czasie uroczystej mszy w kościele katedralnym. Kielce 28 IV 1916.
Rkps, 35,5 X 22,5, 1 karta, MNKi/H/2035/4.
51. PROTOKOŁ z posiedzenia Sekcji Pochodowej Komitetu Wykonawczego

- Obchodu Rocznicy Konstytucji 3-go Maja w Kielcach. Na posiedzeniu ustalono trasę i porządek pochodu, dyskutowano o sposobie postępowania w obliczu negatywnego stanowiska kurii biskupiej wobec pochodu. Kielce (między 29 IV a 2 V 1916).
Rkps, 35,5 X 22,5, 1 karta, MNKi/H/2035/5.
52. „POLACY! Wśród wielkiej pożogi wojennej, w zmienionych wskutek działań orężnych warunkach, obchodzi Naród Polski pamiętną Konstytucję 3 Maja 1791 r. ...” Kielce 3 V 1916.
Odezwa Komitetu Obchodowego ku Uczczeniu Rocznicy Konstytucji 3-go Maja w Kielcach, przypomina znaczenie Konstytucji oraz wzywa do uroczystych obchodów 125 rocznicy jej uchwalenia.
Druk jednostronny, 31,5 X 18,1, 1 karta, 2 egz.: MNKi/H/447, 1706.
53. „W NIEDZIELĘ D. 14-GO MAJA 1916 R. w lokalu Kieleckiego Koła Ligi Kobiet P.W. o godzinie 7-ej wieczór odbędzie się ogólne zebranie Komitetu Obchodowego ku Uczczeniu Rocznicy Konstytucji 3-go Maja w Kielcach...” Kielce 14 V 1916.
Zaproszenie na walne zebranie Komitetu Obchodowego, poświęcone sprawozdaniu z uroczystych obchodów 125 rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 maja w Kielcach oraz obradom nad przeznaczeniem zebranego funduszu.
Rkps, 37 X 23, 1 karta, MNKi/H/2035/3.
54. PISMO KOMITETU KIELECKIEJ RADY MIEJSKIEJ DLA OBCHODU 126-EJ ROCZNICY 3-GO MAJA do Ligi Państwowości Polskiej w Kielcach, informuje o okolicznościowym posiedzeniu Rady Miejskiej w dniu 3 V 1917 z okazji 126 rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 maja oraz zaprasza przedstawiciela Ligi na to posiedzenie. Kielce 1 V 1917.
Maszynopis, 21 X 17, 1 karta, MNKi/H/1204.
55. „RODACY! Czcic mamy rocznicę 3-go maja, święto narodowe...” (Kielce 2 V 1917).
Odezwa Komitetu Kieleckiej Rady Miejskiej dla Obchodu 126-iej Rocznicy 3-go Maja, wzywa do wzięcia udziału w uroczystym pochodzie organizowanym z okazji 126 rocznicy uchwalenia Konstytucji.
Druk jednostronny, 25,5 X 17,5, 1 karta, MNKi/H/1763/1.
56. „DO WSZYSTKICH NAUCZYCIELI I NAUCZYCIELEK SZKÓŁ LUDOWYCH POWIATU KIELECKIEGO. Dnia 15 października 1917 r. cały naród Polski obchodzi 100-letnią rocznicę śmierci Wielkiego Bohatera Narodowego — Tadeusza Kościuszki...” Kielce 2 X 1917.
Odezwa Zarządu Komisji Szkolnej Komitetu Ratunkowego Powiatu Kieleckiego, informuje o programie obchodów 100 rocznicy śmierci Kościuszki w szkołach.
Druk jednostronny, 28,5 X 22,5, 1 karta, MNKi/H/1775.
57. „OJCZYŻNA”, red. i wyd. ks. A. Błaszczyk, Kielce 15 X 1917. Jednodniówka wydana z okazji 100 rocznicy śmierci Tadeusza Kościuszki. Zawiera artykuły przedstawiające życie i działalność Kościuszki i informujące o obchodach rocznicy w kraju i za granicą.
Druk, 29,4 X 22,8, ss.12, MNKi/H/2115.
58. ZNACZEK KWESTOWY wydany w 100 rocznicę śmierci Tadeusza Kościuszki z przeznaczeniem dochodu na domy rodzinne dla dzieci legionistów. Znaczek kwadratowy w kolorze jasnorożowym. W centrum medalion z po-

piersiem Kościuszki; u góry napis: „KOŚCIUSZKO”, u dołu daty: 1817–1917. Data wydania 1917.

Druk jednostronny, kolorowy, 5,4 X 5,4, MNKi/H/3582/5.

D. Różne

59. **TADEUSZ SZYMON WŁOSZEK, KRONIKA 1914–1916, 1919.** Diariusz wydarzeń zachodzących w Kielcach w okresie pierwszej wojny światowej, napisany przez kustosa kieleckiego Muzeum Krajoznawczego. Interesujący obraz Kielc i ich mieszkańców oraz sądów wypowiedzianych przez kielczan i autora wspomnień. Kielce 1914–1919.
Rkps w brulionie, 33 X 21, ss. 53, MNKi/H/1046.
60. „NOWE ŻYCIE”, red. i wyd. W. Wojciechowski, Kielce 21 VIII 1914. Jednodniówka informacyjna omawiająca bieżące wydarzenia w mieście, w kraju i poza granicami. Interesujący artykuł „Co się działo w Kielcach”, informujący o wydarzeniach w mieście od 5 do 20 VIII 1914 r.
Druk, 50 X 34,5, ss.2, MNKi/H/2104.
61. „UPRASZA SIĘ serdecznie wszystkich tych, którzy współczują niedoli dziecięcej o składanie ubranek dziecinnych, bucików, czapek, ciepłych okryć i bielizny dla dzieci, które z powodu braku odzieży nie mogą chodzić do szkoły. Dary przyjmuje się z wdzięcznością w składnicy wyd. N.K.N. ul. Wesoła 22”. (Kielce ok. 1916). Wezwanie. Pełny tekst zacytowano wyżej.
Rkps, 13 X 21, 1 karta, MNKi/H/496.
62. **KARTY ZAOPATRZENIA w żywność, środki opałowe i oświetleniowe,** wydane przez Magistrat miasta Kielc i c. i k. Komendę Obwodową w Kielcach. Karty kolorowe z widokiem pałacu pobiskupiego i katedry w tle. Zbiór zawiera 47 kart nie wykorzystanych, 25 wykorzystanych częściowo oraz 3 wykorzystane całkowicie. Kielce 1915–1918.
Druk kolorowy, jednostronny, format zmienny: 15 X 15,8; 12 X 15,8; 9,2 X 16; 7,3 X 10,9, MNKi/H/1863.
63. „OBYWATELE! Nie wolno dłużej przemilczać faktu, że w mieście wre oburzenie z powodu niecnego gwałtu dokonanego na Legioniście...” Kielce IV 1916.
Ulotka podpisana: Kielczanie, wydana w związku z czynnym znieważeniem polskiego legionisty przez austriackiego podoficera. Domaga się od komendatury austriackiej w Kielcach podjęcia takich działań, aby w przyszłości nie dochodziło do podobnego typu prowokacji.
Druk jednostronny, 18 X 13,5, 1 karta, MNKi/H/485.
Ulotka uszkodzona, ubytki fragmentów tekstu.
64. „RODACY! Po raz pierwszy od początku wojny wszystkie pułki i oddziały Legionów Polskich spędzają święta Bożego Narodzenia...” Kielce XII 1916.
Odezwa Kieleckiego Komitetu Gwiazdkowego wzywa do składania upominków gwiazdkowych dla rannych i chorych legionistów przebywających w szpitalu kieleckim.
Druk jednostronny, 23,5 X 15,5, 1 karta, 3 egz.: MNKi/H/1–3.
65. **PROJEKT STATUTU STOWARZYSZENIA SPÓŁDZIELCZEGO „TANIA KUCHNIA SPOŁEM”,** opracowany przez Zygmunta Kosterskiego, jednego z założycieli oraz pierwszego prezesa tej organizacji. Celem stowarzyszenia, zorganizowanego z inicjatywy PPS, była pomoc dla najuboższych mieszkańców Kielc w zdobywaniu pracy, środków żywnościowych i opałowych.

- Projekt statutu składa się z 26 artykułów określających zasady funkcjonowania stowarzyszenia oraz prawa i obowiązki członków. (Kielce ok. 1916).
Rkps, 18 X 11, ss.11, MNKi/H/2013.
66. KSIĄŻECZKA WOJSKOWA NR 15694 (duplikat) Włodzimierza Gierowskiego, jednego z organizatorów skautingu kieleckiego, od 16 VIII 1914 r. żołnierza 1 Kompanii 1 Pułku Legionów Polskich. Wyd. Centralny Urząd Ewidencyjny Departamentu Wojskowego NKN. (Piotrków) 27 I 1917.
Rkps na formularzu, 16,5 X 10, ss.16, MNKi/H/2187.
Na str. 2,3,4 pieczęć: KOMENDA 1 Kompanii i Batalionu 1 Pułku Brygady oraz podpis: K. Moniuszko por[ucznik].
67. „WYKŁADY NA KURSACH SANITARNYCH DLA KOBIET W KIELCACH rozpoczną się w dniu 23 marca 1917 r. Bliższych informacji udziela się w Bibliotece Publicznej od godziny 5 do 6 po południu”. Kielce III 1917.
Obwieszczenie, pełny tekst zacytowano wyżej.
Druk jednostronny, 49 X 70, 1 karta, MNKi/H/470.
68. „Z NAD SOMME I ANCRE PO PRZEZ FRANCJĘ, SZWAJCARJĘ, AUSTRJĘ DO LEGJONÓW pod tym tytułem wygłosi odczyt w sali Resursy «Bristol» inż. Wnorowski sierżant Legionów Polskich, szef szanca nad Somme. Początek punktualnie o godz. 8-iej wieczorem dnia 7-go maja 1917 r.” Kielce V 1917.
Obwieszczenie, pełny tekst zacytowano wyżej.
Druk jednostronny, 74 X 50, 1 karta, MNKi/H/644.
69. KARTA URLOPOWA wystawiona przez Komendę Ia (warszawskiego) Okręgu POW na (nazwisko nieczytelne), ważna od 1 VI do 1 X 1917. [b.m.] 30 V 1917.
Rkps na formularzu, 9,3 X 14,1, ss.2, MNKi/H/1216.
U dołu pieczęć: na tarczy Orzeł w koronie, w otoku napis: KOMENDA Ia OKRĘGU P.O.W. Na odwrocie potwierdzenie pobytu, 2 pieczęcie: 1. Orzeł w koronie na tarczy, w otoku napis: KOMENDA PLACU M KIELC P.O.W., 2. Orzeł w koronie na tarczy, w otoku napis: KOMENDA III OBW[ODU] VI OKR[ĘGU] P.O.W.
70. „OGŁOSZENIE. Wpisy i egzamina uczniów na rok szkolny 1917–18...” Kielce 7 VI 1917.
Dyrekcje Publicznego Gimnazjum Realnego i Publicznego Seminarium Nauczycielskiego Męskiego w Kielcach informują o terminach wpisów i egzaminów wstępnych do ww. szkół na rok szkolny 1917/1918.
Druk jednostronny, 62 X 23, 1 karta, MNKi/H/657.
71. NOTATNIK WŁADYSŁAWA GREENA, kielczanina, żołnierza 9 Kompanii 4 Pułku Legionów Polskich. Zawiera notatki, rysunki i wiersze legionowe Edwarda Słońskiego. Najciekawsze zapisy to kronika pobytu w obozie dla internowanych legionistów w Szczypiornie, pisana wierszem. Na ostatnich kartach notatki z okresu wojny polsko-rosyjskiej 1920 r. Zapisy z lat 1917–1920.
Rkps, 18 X 11,5, ss. 132, MNKi/H/3606.
72. PROGRAM „SZOPKI KIELECKIEJ”, amatorskiego, satyrycznego teatryku kukielkowego, wystawionej w Resursie Obywatelskiej hotelu Bristol w Kielcach. Wg informacji „Gazety Kieleckiej” (1918, nr 4, 5) teatryk ku zgorszeniu mieszkańców wziął za przedmiot żartów „rzeczy i osoby nietykalne”.
Druk, 25 X 20,5, ss. 3, MNKi/H/2546.
73. „SZLAKIEM KADRÓWKI”, wyd. Komitet Obchodu 10 Rocznicy Wkroczenia Strzelców do Kielc. Kielce 8 VIII 1924. Druk. Kielecka S-ka Wydawnicza.

Jednodniówka wydana z okazji obchodów 10 rocznicy wkroczenia strzelców do Kielc. Wśród artykułów: „6 sierpnia 1914–1924”, „program przyjęcia zawodników marszu «Szlakiem Kadrowki».

Druk, 35 X 22, ss.4, MNKi/H/445.

74. ZAŚWIADCZENIE NR 217/1939 wystawione przez Władysława Koterskiego-Spalskiego, likwidatora Okręgu VI (kieleckiego) POW dla Ludwika Domonia, potwierdzające jego przynależność do POW od 3 XI 1916 do 11 XI 1918 r. Kielce 15 II 1939.

Rkps na formularzu, 34,5 X 20, 1 karta, MNKi/H/2760.

U dołu pieczęć okrągła: na tarczy krzyż POW, pod nim napis: pieczętka dla zaświadczenia służby; w otoku napis: Władysław Koterski-Spalski b. Komendant Okręgu VI-go (Kielce) P.O.W.; obok pieczęć prostokątna: „WŁADYSŁAW KOTERSKI-SPALSKI ostatni Komendant i Likwidator OKRĘGU VI-go (Kieleckiego) P.O.W.”

II. DRUKI ZWARTE

75. KOCZANOWICZ Mieczysław *Znaczenie Konstytucji 3 maja. Słowo wstępne wypowiedziane w dniu 3 maja 1916 r. w Kielcach na uroczystym obchodzie 125 rocznicy Konstytucji*. Kielce 1916. Drukarnia „Gazety Kieleckiej”.

28,5 X 11, ss.16, MNKi/H/2608.

Autor omawia sytuację polityczną, społeczną i gospodarczą w Polsce XVI–XVIIw. i na tym tle podkreśla doniosłość przemian, spowodowanych uchwaleniem Konstytucji.

76. *LISTA chorych, rannych, zabitych i zaginionych legionistów do kwietnia 1915 r.* Piotrków 1915. Wyd. Centralny Oddział Ewidencyjno-Werbunkowy Departamentu Wojskowego NKN. Drukarnia Państwowa pod zarządkiem Departamentu Wojskowego NKN.

30 X 21,5, ss.71, MNKi/H/1407.

Lista ułożona w porządku alfabetycznym, informuje o miejscu i czasie śmierci lub zaginięcia; przy rannych i chorych podaje rodzaj rany lub choroby i miejsce pobytu w szpitalu.

77. *SKOROWIDZ powiatu kieleckiego*. Kielce [b.r.]. Wyd. c. i k. Komenda Powiatowa w Kielcach. Drukarnia c. i k. Komendy Powiatowej w Kielcach.

33 X 21, ss. 57, MNKi/H/879.

Skorowidz zawiera rubryki z podstawowymi danymi dotyczącymi poszczególnych wsi: ilość domów, mieszkańców, Żydów, kolonii, dworów, młynów, pojedynczych zagród, szkół, przynależność do urzędu parafialnego, dozoru bóżniczego, posterunku żandarmerii, posterunku straży skarbowej, sądu pokoju, podaje nazwiska właścicieli i dzierżawców majątków. Indeks miejscowości.

78. *SPRAWOZDANIE Dyrekcji Państwowego Seminarium Nauczycielskiego Męskiego w Kielcach za rok szkolny 1917–18*. Kielce 1918. Drukarnia „Jedność” pod zarz. S. Zielińskiego.

19 X 13,5, ss.52, MNKi/H/803.

Zawiera rozprawę W. Zakrzewskiego „Trybunał koronny i restauracja katolicyzmu w Polsce”. Informuje o historii seminarium i programie nauk w roku szkolnym 1917/18, prezentuje grono nauczycielskie oraz podaje imienny wykaz uczniów.

79. *SPRAWOZDANIE Magistratu i Komitetu Doradczego m. Kielc za rok 1916-ty. Sprawozdanie Zarządu Gminy Izraelickiej w Kielcach za czas od 23 listopada 1915 do 31 grudnia 1916 r.* Kielce 1917.
30 X 23, ss.70, 3 egz.: MNKi/H/1546, 1550, 1551.
Informuje o historii powołania Magistratu i Obywatelskiego Komitetu Doradczego. Prezentuje działalność władz miejskich w zakresie spraw gospodarczych, policyjnych, sanitarnych, skarbowych, oświaty i dobroczynności publicznej. Zawiera ogólne zestawienie przychodów i rozchodów oraz 59 załączników szczegółowo omawiających działalność Magistratu.
Sprawozdanie Zarządu Gminy Izraelickiej przedstawia ogólne zestawienie przychodów i rozchodów oraz informuje o działalności żydowskich organizacji dobroczynnych.
80. *SPRAWOZDANIE Magistratu miasta Kielc z działalności za rok 1917.* Kielce 1918. Drukarnia „Jedność” pod zarz. S. Zielińskiego.
30 X 22,5, ss.42, 2 egz.: MNKi/H/1547, 1549.
Zawartość jak wyżej.
81. *SPRAWOZDANIE z działalności Obywatelskiego Komitetu Ratunkowego m. Kielc za półrocze: 1 grudnia 1914 r. do 1 czerwca 1915 r.* Kielce 1915. Drukarnia S. Święckiego Kielce.
28 X 22, ss.8, MNKi/H/446.
Zawiera sprawozdanie opisowe i cyfrowe z działalności poszczególnych sekcji Komitetu oraz podaje jego skład osobowy.
82. *SPRAWOZDANIE z działalności Obywatelskiego Komitetu Ratunkowego m. Kielc za czas od 1-go stycznia do 30 czerwca 1916 r.* Kielce 1916. Drukarnia „Gazety Kieleckiej”.
31,5 X 23, ss.11, MNKi/H/1652.
Zawartość jak wyżej.

III. PRASA

83. „DZIENNIK URZĘDOWY CESARSKIEJ I KRÓLEWSKIEJ KOMENDY POWIATOWEJ W KIELCACH” (organ c. i k. Komendy Powiatowej w Kielcach). Drukarnia c. i k. Komendy Powiatowej w Kielcach.
29 X 23. Kielce 1918 cz. 33 z 26 VIII, ss. 12, cz. 34 z 20 IX, ss.10, MNKi/H/3229–3230.
84. „DZIENNIK URZĘDOWY KOMISARYATU WOJSK POLSKICH W KIELCACH” (organ Komisariatu Wojsk Polskich w Kielcach. Red. Leon Wasilewski; współpracownicy: Gustaw Daniłowski, Waclaw Sieroszewski, Andrzej Strug, Czesław i Bolesław Lubiczowie).
47 X 30,5. Kielce 1914 nr 1 z 26 VIII, ss.4; nr 2 z 28 VIII, ss.4; nr 3 z 30 VIII, ss.4; nr 4 z 1 IX, ss.4; nr 5 z 3 IX, ss.4; nr 6 z 6 IX, ss.4; MNKi/H/3248–3253.
85. „DZIENNIK URZĘDOWY POLSKIEJ ORGANIZACJI NARODOWEJ” (organ Polskiej Organizacji Narodowej. Red. Leon Wasilewski; współpracownicy: Gustaw Daniłowski, Waclaw Sieroszewski, Andrzej Strug, Czesław i Bolesław Lubiczowie).
50 X 34. Kielce 1914 nr 1 z 8 IX, ss.4; nr 2 z 10 IX, ss.4; MNKi/H/3231–3232.
86. „GAZETA KIELECKA”, organ Ziemi Kieleckiej. Red. i wyd. Edmund Massalski. Drukarnia S. Święckiego w Kielcach.
45 X 32,5. Kielce 1918 R.XLVII nr 45 z 18 IV, ss.4; MNKi/H/2233.

87. „KURYER KIELECKI”, organ społeczno-polityczny Narodowej Demokracji. Red. T. Ruśkiewicz. Drukarnia „Jedność” pod zarz. S. Zielińskiego. 40,3 X 27,3. Kielce 1918 R. I nr 2 z 29 X, ss.4; MNKi/H/2226.
88. „OJCZYŻNA”, pismo katolickie i narodowe; literackie i polityczne. Red. i wyd. Henryk Wróblewski. Drukarnia S. Święckiego w Kielcach. 33 X 23. Kielce 1914 nr 2 z 26 VIII, ss.4, MNKi/H/3640.

IV. FOTOGRAFIE I POCZTÓWKI

A. Fotografie

89. KIELCE, SZKOŁA HANDLOWA 1913
Front budynku męskiej Szkoły Handlowej w Kielcach (obecnie Liceum Ogólnokształcące im. Jana Śniadeckiego). Uczniowie tej szkoły czynnie uczestniczyli w ruchu niepodległościowym w latach 1914–1918. Widok od ul. Bazarowej (obecnie ul. Śniadeckich).
17,4 X 23, fot. Stanisław Sanecki, Kielce 1913, MNKi/H/3844.
90. KIELCE, REKTYFIKACJA 1914 (n. p.)
Budynek zakładu rektyfikacji spirytusu „Etyl” w Kielcach (ul. Składowa) zbudowany w 1896 r.
10 X 14, fot. Stanisław Sanecki, Kielce 1914, MNKi/H/3845.
91. PIERWSZY PATROL STRZELECKI, 4–5 VIII 1914
Oddział zwiadowczy Władysława Beliny-Prażmowskiego, który pierwszy wkroczył do Kielc 12 VIII 1914 r. Od lewej, u góry: Ludwik Kmicic-Skrzyński, Władysław Belina-Prażmowski; w środku: Zygmunt Bończa-Karwacki, Stanisław Grzmot-Skotnicki, Janusz Głuchowski, Antoni Zdzisław Jabłoński; w dole: Stefan Hanka-Kulesza.
27,5 X 40, MNKi/H/3838.
92. WKROCZENIE STRZELCÓW DO KIELC 12 VIII 1914
Czesław Bankiewicz — kawalerzysta konnego oddziału zwiadowczego W. Beliny-Prażmowskiego — składa raport J. Piłsudskiemu, wkraczającemu do Kielc na czele oddziału strzeleckiego.
27,5 X 40, MNKi/H/3839.
93. PIŁSUDSKI ZE SZTABEM W KIELCACH 23 VIII 1914
Sztab oddziałów strzeleckich przed pałacem pobiskupim w Kielcach. Od lewej: Ignacy Boerner, Sulistrowski, Aleksander Litwinowicz, Gustaw Grzybowski, Michał Sokolnicki, Tadeusz Kasprzycki, Kazimierz Sosnkowski, Michał Fuksiewicz, Józef Piłsudski, Sawicki (szofer), Władysław Prażmowski, Mieczysław Trojanowski, Julian Stachiewicz, Walery Sławek, Roman Horoszkiewicz, Gustaw Daniłowski.
27,5 X 40, MNKi/H/3836.
94. PIŁSUDSKI ZE SZTABEM W KIELCACH, 23 VIII 1914
Sztab oddziałów strzeleckich przed pałacem pobiskupim w Kielcach. Od lewej: M. Sokolnicki, W. Belina-Prażmowski, Sawicki (szofer), K. Sosnkowski, M. Trojanowski, J. Piłsudski, W. Sławek.
27,5 X 40, MNKi/H/3837.
95. MSZA POŁOWA W KIELCACH 30 VIII 1914
Msza polowa na pl. Panny Marii w Kielcach z udziałem legionistów i wielotysięcznego tłumu kielczan. W głębi widoczny ołtarz polowy usytuowany na północnej ścianie dzwonnicy. Widok od strony północnej placu.
27,5 X 40, MNKi/H/3834.

Ryc. 2. Liga Kobiet Pogotowia Wojennego w Kielcach, kat. 98

96. **MSZA POŁOWA W KIELCACH 30 VIII 1914**
 Msza połowa na pl. Panny Marii w Kielcach z udziałem legionistów i wielotysięcznego tłumu kielczan. Widok od strony wschodniej placu.
 13 X 18, MNKi/H/3835.
97. **KIELCE, SZPITAL ŚW. ALEKSANDRA 1914**
 Budynek szpitala św. Aleksandra przy ul. Aleksandra (obecnie ul. Kościuszki) w Kielcach. W czasie pobytu w Kielcach 1 Pułku (19 VIII–10 IX 1914) przebywali w nim ranni i chorzy legionieści.
 10,3 X 14,9, fot. Stanisław Sanecki, Kielce 1914, MNKi/H/3840.
98. **LIGA KOBIET POGOTOWIA WOJENNEGO W KIELCACH 1914–1918**
 (n.p.) Fotografia zbiorowa. Od prawej, 1 rząd: Bunikowska, Zofia Kasprzycka, Zofia Poborowska, Jadwiga Poborowska; 2 rząd: Skubniewska, Wojtaszek, Jurkowska, Kazimiera Grunert, Wacława Poborowska, Maria Kasprzycka, Stanisława Zabłocka, Krynicka; 3 rząd: 5. Loefflerowa, 7. Beldowska, 8. Zofia Skomorowska, 9. Wojtaszek, 10. Kurnatowska. Pozostałe osoby nie rozpoznane.
 16 X 23, fot. Adam Badzian, Kielce 1914–1918, MNKi/H/3782.

99. LIGA KOBIEŃ POGOTOWIA WOJENNEGO W KIELCACH 1914–1918 (n.p.)
Fotografia zbiorowa. Od prawej, 1 rząd: Amster, Bunikowska, Olędzka; 2 rząd: 1. Zofia Niesiołowska, 4. Julia Szartowska, 7. Eugenia Kłossowicz 10. Kazimiera Grunert, 11. Alina Pytlakowska, 12. Maria Kasprzycka; 3 rząd: 1. Emilia Daszewska, 2. Wacława Poborowska, 5. Helena Świtalska, 6. Jadwiga Szartowska, 7. Maria Płóciennik, 10. Wanda Filipkowska, 11. Loefflerowa, 13. Kurkowska. Pozostałe osoby nie rozpoznane.
16,7 X 22,9, fot. Adam Badzian, Kielce 1914–1918, MNKi/H/3783.
100. GRUPA MIESZKAŃCÓW KIELC uczestnicząca we wspólnej wigilii z legionistami w hotelu Bristol 23 XII 1916 (n.p.)
Liczna grupa kielczan i legionistów ustawiona w szyku luźnym. Część osób na pierwszym planie w pozycji siedzącej.
8,1 X 14, MNKi/H/2536/1.
101. GRUPA MIESZKAŃCÓW KIELC uczestnicząca we wspólnej wigilii z legionistami w hotelu Bristol 23 XII 1916 (n.p.)
Na pierwszym planie część osób siedzi przy stole bankietowym, pozostali stoją.
8,9 X 14, MNKi/H/2536/2.
102. GRUPA MIESZKAŃCÓW KIELC uczestnicząca we wspólnej wigilii z legionistami w hotelu Bristol 23 XII 1916 (n.p.)
Na pierwszym planie część osób siedzi przy stole bankietowym, pozostali stoją.
8,8 X 12, MNKi/H/2536/3.

Ryc. 3. Kielczanie uczestniczący we wspólnej wigilii z legionistami w hotelu Bristol 23 XII 1916 r., kat. 100

103. GRUPA MIESZKAŃCÓW KIELC uczestnicząca w podwieczorku zorganizowanym dla rannych i chorych legionistów w szpitalu Czerwonego Krzyża w Kielcach (pl. Leonarda, obecnie pl. Moniuszki) 26 XII 1916 (n.p.)
Liczna grupa kielczan i legionistów ustawiona w szyku luźnym; część osób na pierwszym planie w pozycji siedzącej i leżącej.
8,9 X 14, MNKi/H/2538.
104. GRUPA LEGIONISTÓW, kapelan i siostry dominikanki uczestniczący w jasełkach w szpitalu Czerwonego Krzyża w Kielcach, XII 1916 (n.p.)
Siedemnastoosobowa grupa; w pierwszym rzędzie sześć osób siedzących, za nimi jedenaście stojących.
8,9 X 13,8, MNKi/H/2537.
105. DRUŻYNA HARCERSKA i grono nauczycieli męskiej Szkoły Handlowej w Kielcach w czasie uroczystości postawienia pamiątkowego krzyża ku czci powstańców 1863 r. na Bruszni 27 V 1917
Liczna grupa harcerzy i nauczycieli ustawiona w szyku luźnym na niewielkim wzniesieniu. Część osób na pierwszym planie w pozycji siedzącej.
11,2 X 15,7, fot. Jan Ziemiński, Kielce 1917, MNKi/H/2710.
106. POŚWIĘCENIE KRZYŻA NA BRUSZNI 27 V 1917
Grupa harcerzy i osób cywilnych w czasie poświęcenia pamiątkowego krzyża ku czci powstańców 1863 r. na Bruszni. Na pierwszym planie ksiądz odczytujący tekst z Pisma Świętego.
25,5 X 37,8 fot. Jan Ziemiński, Kielce 1917, MNKi/H/2034/6.
107. PLUTON POW zorganizowany z uczniów 7 klasy męskiej Szkoły Handlowej w Kielcach, X 1918 (n.p.)
Od prawej, 1 rząd: dowódca plutonu podchorąży Ludwik Domoń, Szańkowski, Staszkievicz, Gorzkowski; 2 rząd: Pluciński, Zalewski, Rowiński, J. Wójcik, Z. Wójcik, Jaros, Chachulski, Chojnacki; 3 rząd: Kowalski, Bleszyński, Michałowski.
9 X 14, MNKi/H/2760.
108. GRUPA UCZNIÓW klas 5 a i b męskiej Szkoły Handlowej w Kielcach w służbie pomocniczej 56 Pułku Piechoty (strzeżenie obiektów kolejowych, magazynów itp.), XI 1918 (n.p.)
Grupa młodych, umundurowanych mężczyzn w dwóch rzędach: pierwszy klęczy, drugi stoi. W pierwszym rzędzie pierwszy z lewej Jan Kłodawski.
9 X 12,2, fot. Jan Kłodawski, Kielce 1918, MNKi/H/2874.
109. TABLEAU PAMIĄTKOWE z napisem: 1914–1918, przedstawiające grono pedagogiczne i uczennice pensji Marii Krzyżanowskiej w Kielcach, 1918 (n.p.)
Zawiera 30 owalnych portretów grona pedagogicznego i uczennic z podanymi nazwiskami: M. Krzyżanowska, Z. Kowalczewska, Lempke, T. Kostuch, J. Gindre, M. Okólska, J. Janiczak, J. Szartowska, W. Nowosielski, T. Wojtasiewicz, N. Siemieniuk, St. Borucki, ks. W. Hübner, E. Massalski, A. Stuhre, E. Piotrowiczówna, B. Lichaczow, S. Żakiewiczówna, J. Tarchalska, W. Kunicka, M. Kułagowska, J. Malewska, K. Kotowska, J. Stemberżanka, J. Bobińska, H. Szartowska, J. Sobolewska, L. Piwowarska, M. Jakowicka, N. Jabłońska. U dołu dwie fotografie przedstawiające wnętrze pensji oraz ołtarz główny w kościele św. Trójcy w Kielcach. Całość wkomponowana w ozdobny kartusz.
39 × 49, Zakład fotograficzny Adama Badziana w Kielcach, 1918, MNKi/H/2100.

Ryc. 4. Uczniowie klas 5 a i b Szkoły Handlowej w Kielcach w służbie pomocniczej 56 Pułku Piechoty, XI 1918, kat. 108

110. STRAŻ POŻARNA W KIELCACH 1914–1918? (n.p.)

Oddział kieleckiej Straży Pożarnej maszerujący przez dziedziniec przed pałacem pobiskupim. Widok od strony katedry.
8 X 11, MNKi/H/3851.

B. Pocztówki

W nawiasach podano współczesne nazwy ulic.

111. „MSZA POŁOWA W KIELCACH 30 VIII 1914”

Msza polowa na pl. Panny Marii w Kielcach z udziałem legionistów i wielotysięcznego tłumu kielczan. Widok z okna kanonii, róg ul. Nowej (Czerwonego Krzyża) i Dużej (Świerczewskiego).

Fot. druk., 9 X 14, nakł. NKN Kraków (1914–1918), MNKi/H/3830.

112. „KIELCE REZERWUAR WODOCIĄGOWY Z WOJNY 1914/16”

Ruiny zniszczonego w czasie działań wojennych rezerwuaru wodociągowego położonego obok dworca kolejowego.

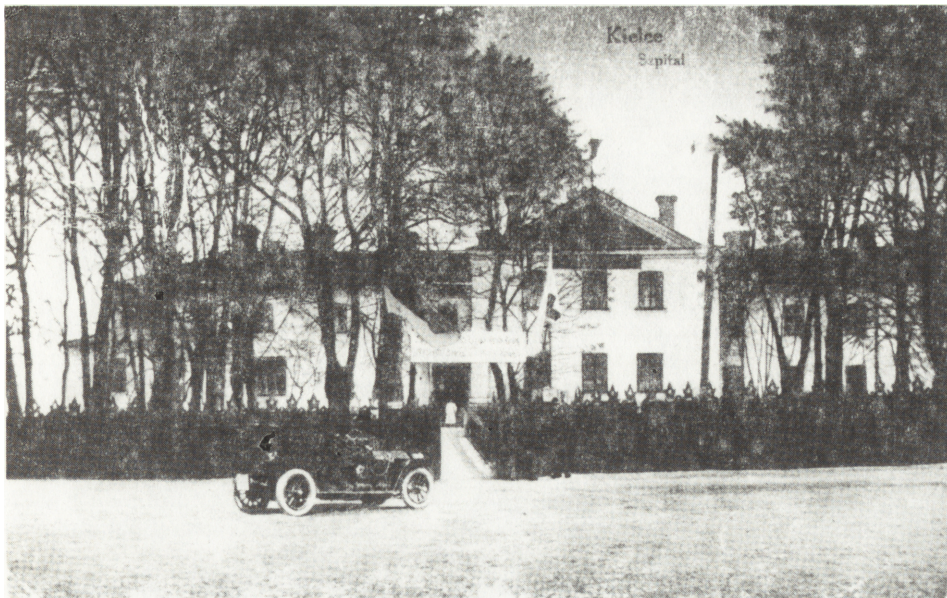
Fot. pow., 13,8 X 8,9, nakł. i fot. Stanisław Sanecki, Kielce — Busko 1915, MNKi/H/3159.

113. „KIELCE OGÓLNY WIDOK”

Na ostatnim planie zarys Karczówki, bliżej budynek kurii diecezjalnej oraz zespół katedralno-zamkowy. Na pierwszym planie zabudowa pomiędzy ul. Pocztową (Sienkiewicza) a Leonarda (Moniuszki). Widok z wieży strażackiej przy ul. Leonarda.

Fot. druk. kolor., 9 X 14,1, wyd. W.S.K. 1916, MNKi/H/2388/3.

114. „KIELCE UL. POCZTOWA” (Sienkiewicza)
Widok w stronę dworca kolejowego. Na pierwszym planie kamienice położone u zbiegu ulic Pocztowej i Wesolej.
Fot. druk. kolor., 8,8 X 14, fot. Jan Ziemiński, Kielce, wyd. Salon Malarzy Polskich w Krakowie 1916, MNKi/H/2108/63.
115. „KIELCE HOTEL BRISTOL”
Widok na ul. Pocztową (Sienkiewicza) w stronę dworca. Na pierwszym planie z lewej cukiernia Smoleńskiego, za nią gmach hotelu Bristol. Po prawej nie istniejąca już zabudowa ul. Pocztowej pomiędzy ulicami Dużą (Świerczewskiego) i Małą (Kilińskiego).
Fot. druk. kolor., 8,9 X 13,9, wyd. W.S.K. 1916, MNKi/H/2374/2.
Na odwrocie okrągła pieczęć: na tarczy herb miasta Kielc, w otoku napis „MAGISTRAT MIASTA KIELC”
116. „KIELCE UL. DUŻA” (Świerczewskiego)
Na pierwszym planie narożna kamienica u zbiegu ulic Dużej i Pocztowej (Sienkiewicza). W głębi widoczna wieża dzwonnicy oraz kościół. Widok w stronę katedry.
Fot. druk. kolor., 14 X 8,9, wyd. W.S.K. 1916, MNKi/H/3846.
117. „KIELCE UL. DUŻA (Świerczewskiego) OD PLACU PANNY MARYI”
Widok w stronę Rynku (pl. Partyzantów). Na pierwszym planie po prawej nie istniejąca już kamienica u zbiegu ulic Dużej i Nowej (Czerwonego Krzyża) w miejscu obecnego gmachu PZU.
Fot. druk. kolor., 14,2 X 9, wyd. Salon Malarzy Polskich w Krakowie 1916, MNKi/H/2108/76.
118. „KIELCE UL. MAŁA” (Kilińskiego)
Widok od pl. Panny Marii. Na planie pierzeja zachodnia ul. Małej.
Fot. druk. kolor., 6,7 X 8,5, wyd. Salon Malarzy Polskich w Krakowie 1916, MNKi/H/2108/70.
Pocztówka uszkodzona, zmniejszona do podanych wyżej wymiarów.
119. „KIELCE SZPITAL”
Budynek szpitala Czerwonego Krzyża przy pl. Leonarda (Moniuszki). W latach pierwszej wojny światowej mieścił się tutaj austriacki lazaret wojskowy. Przebywali w nim także ranni i chorzy legioniści.
Fot. druk. kolor., 8,7 X 14, wyd. W.S.K. 1916, MNKi/H/3831.
120. „OBCHÓD POWSTANIA 1863 W KIELCACH D. 23 I 1916 R.”
Msza polowa ku czci powstańców 1863 r. na Karczówce.
Fot. pow., 8,9 X 13,9, nakł. i fot. Jan Ziemiński, Kielce (1916), MNKi/H/2833.
121. „OBCHÓD POWSTANIA 1863 W KIELCACH 23 I 1916”
Por. Julian Ulrych przemawia do zgromadzonych w czasie uroczystego poświęcenia krzyża pamiątkowego ku czci powstańców 1863 r. na Karczówce.
Fot. pow., 8,9 X 14, nakł. i fot. Jan Ziemiński, Kielce (1916), MNKi/H/3832.
122. „OBCHÓD POWSTANIA 1863 R. W KIELCACH 23 I 1916”
Poświęcenie krzyża pamiątkowego ku czci powstańców 1863 r. na Karczówce.
Fot. pow., 13,8 X 9, nakł. i fot. Jan Ziemiński, Kielce (1916), MNKi/H/2427.
123. „3 MAJ W KIELCACH 1917”
Pochód idący ul. Dużą (Świerczewskiego) w stronę katedry z okazji 126 rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 maja. Widok od strony dzwonnicy.
Fot. pow., 8,9 X 13,8, nakł. i fot. Jan Ziemiński, Kielce (1917), MNKi/H/3226.
124. „KIELCE OGÓLNY WIDOK”
Na ostatnim planie widoczny zarys góry Telegraf, Biesaka oraz Karczówki.

Ryc. 5. Szpital Czerwonego Krzyża w Kielcach, kat. 119

Spośród budowli miasta widoczna prawosławna cerkiew oraz zespół katedralno-zamkowy. Na planie środkowym rysują się górne części kamienic naroża ulic Pocztowej (Sienkiewicza) i Wesolej. Bliżej zabudowa pomiędzy ul. Pocztową a Leonarda (Moniuszki). Widok z wieży strażackiej przy ul. Leonarda.

Fot. druk kolor., 8,8 X 13,9, wyd. Salon Malarzy Polskich w Krakowie 1918, MNKi/H/2108/65.

125. „KIELCE KATEDRA I B. PAŁAC BISKUPI”

Widok z wieży strażackiej przy ul. Leonarda (Moniuszki). Na pierwszym planie widoczna górna część kamienicy: naroża ul. Pocztowej (Sienkiewicza) i Wesolej. W głębi budynek kurii diecezjalnej, katedra oraz pałac pobiskupi.

Fot. druk. kolor., 9 X 13,9, wyd. Salon Malarzy Polskich w Krakowie 1918, MNKi/H/2108/73.

126. „KIELCE KATEDRA I PAŁAC BISKUPI”

Z lewej strony budynek kościoła katedralnego, w centrum dzwonnica, po prawej gmach kurii diecezjalnej. Widok od strony Męskiego Gimnazjum Rządowego (Wojewódzka Biblioteka Pedagogiczna i Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego).

Fot. druk. kolor., 9 X 13,8, wyd. Salon Malarzy Polskich w Krakowie 1918, MNKi/H/2374/3.

127. „KIELCE CERKIEW”

Na pierwszym planie cerkiew prawosławna, wybudowana w 1868 r. na obecnym pl. Żeromskiego, usunięta w latach międzywojennych. W głębi ówczesna siedziba Izby Skarbowej usytuowana w narożu ulic Wesolej i Wniebowstąpienia (Mickiewicza).

- Fot. druk. kolor., 9 X 13,9, nakł. Sz.K.K. (skrót nie rozszyfrowany), 1914–1918 (?), MNKi/H/2388/1.
128. „KIELCE UL. DUŻA” (Świerczewskiego)
Widok od strony Rynku. Na pierwszym planie kamienice położone u zbiegu ulic Dużej i Leonarda (Moniuszki). W głębi widoczna pierzeja zachodnia ul. Dużej.
Fot. druk. kolor., 14 X 8,9, nakł. Sz.K.K. (1914–1918), MNKi/H/3850.
129. „KIELCE DWORZEC”
Z lewej gmach dworca kolejowego, w centrum i po prawej tory kolejowe i perony. Widok od strony północno-zachodniej dworca.
Fot. druk. kolor., 9 X 13,7, nakł. Sz.K.K. (1914–1918) MNKi/H/3848.
130. „KIELCE KATEDRA”
Na planie wschodnia część kościoła katedralnego oraz dzwonnica. Widok od strony Męskiego Gimnazjum Rządowego (Wojewódzka Biblioteka Pedagogiczna i Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego).
Fot. druk. kolor., 14 X 8,9, nakł. Sz.K.K. (1914–1918), MNKi/H/2108/62.
131. „KIELCE OFICYNY B. PAŁACU BISKUPIEGO”
Na pierwszym planie neogotycki zespół pałacyku Tomasza Zielińskiego, w głębi „oficyny” pałacu pobiskupiego (ówczesne więzienie). Na ostatnim planie wieże pałacu i dzwonnicy oraz sygnaturki katedralnej. Widok od strony południowo-zachodniej, z wieży na murze parkowym zwanej Plotkarką.
Fot. druk. kolor., 9 X 13,9, nakł. Sz.K.K. (1914–1918), 2 egz.: MNKi/H/2374/4, 2388/4.
132. „KIELCE RYNEK” (pl. Partyzantów)
Widok na południową część Rynku. Na pierwszym planie kamienice położone pomiędzy ulicami Dużą (Świerczewskiego) i Małą (Kilińskiego).
Fot. druk. kolor., 8,9 X 14, nakł. Sz.K.K. (1914–1918), MNKi/H/3847.
133. „POMNIK LEGIONÓW W KIELCACH”
Rzeźba prof. Jana Raszki „Czwórka Strzelecka”, będąca projektem pomnika Legionów. Stał on przed gmachem Domu Przystosobienia Wojskowego i Wychowania Fizycznego (Wojewódzki Dom Kultury).
Fot. druk. kolor., 9 X 14, nakł. Komitetu Budowy Pomnika Legionów w Kielcach (1938), MNKi/H/2174/10.
134. „KIELCE SANKTUARIUM MARSZAŁKA J. PIŁSUDSKIEGO”
Sala sztandarowa sanktuarium Józefa Piłsudskiego w pałacu pobiskupim w Kielcach w ryzalicie południowo-zachodnim korpusu. Wystrój sali wg projektu prof. S. Rzeckiego i dra A. Olesia.
Fot. druk. kolor., 9,3 X 14, nakł. Komitetu Budowy Pomnika Legionów w Kielcach (1938), MNKi/H/3849.

V. ODZNAKI I LEGITYMACJE

135. ODZNAKA 10-LECIA WKROCZENIA STRZELCÓW DO KIELC; jednostronna z nakrętką. Krzyż równoramienny, w centrum krzyża orzeł legionowy, na ramionach napis: 12 VIII 1914 1924 KIELCE.
Nie sygnowana, srebro, 3,5 X 3,5, 2 egz.: MNKi/H/2315, 3195.
136. MINIATURA ODZNAKI 10-LECIA WKROCZENIA STRZELCÓW DO KIELC; jednostronna z nakrętką. Krzyż równoramienny, w centrum krzyża orzeł legionowy, na ramionach napis: 12 VIII 1914 1924 KIELCE. Na

- nakrętce napis: K. GAJEWSKI GRAWER WARSZAWA NOWY ŚWIAT 49.
Sygnowana: KG, srebro, 1,5 X 1,5, MNKi/H/3196.
137. STATUT ODZNAKI 10-LECIA WKROCZENIA STRZELCÓW DO KIELC.
Zawiera 6 artykułów określających zasady przyznawania odznaki (Kielce 1924).
Druk, 20,5 X 11, ss.2, MNKi/H/2316.
138. DYPLOM NR 58 na Odznakę 10-lecia Wkroczenia Strzelców do Kielc, wydany
Ignacemu Manteufflowi (ówczesnemu wojewodzie kieleckiemu). Kielce 9 XII
1926.
Rkps na formularzu, 34 X 21,5, 1 karta, MNKi/H/2317/1.
U dołu okrągła pieczęć; na tarczy napis: OBYWATELSKI KOMITET 10-tej
ROZNI-CY oraz w otoku: WKROCZENIA STRZELCÓW DO KIELC
1914-1924.
Obok podpisy członków komitetu.
139. KARTA LEGITYMACYJNA NR 58 Odznaki 10-lecia Wkroczenia Strzelców
do Kielc, wystawiona na nazwisko Ignacego Manteuffla. Kielce 19 XII 1926.
Rkps na formularzu, 11,8 X 14,9, ss.2, MNKi/H/2317/2.
Pieczęć okrągła; na tarczy napis: OBYWATELSKI KOMITET 10-tej ROZNI-
CY oraz w otoku: WKROCZENIA STRZELCÓW DO KIELC 1914-1924.
140. KARTA LEGITYMACYJNA NR 600 Milicji Obywatelskiej miasta Kielc,
wystawiona na nazwisko Franciszka Loefflera (Kielce 6 VIII 1914).
Druk, rkps, 5,8 X 10,3, 1 karta, MNKi/H/2139.
U dołu okrągła pieczęć, nieczytelna.
141. KARTA LEGITYMACYJNA NR 626 Milicji Obywatelskiej miasta Kielc,
wystawiona na nazwisko Stanisława Paklezy (Kielce 6 VIII 1914).
Druk, rkps, 6,1 X 11,8, 1 karta, MNKi/H/2140.
U dołu okrągła pieczęć, nieczytelna.
142. KARTA LEGITYMACYJNA NR 108 Towarzystwa Strzelecko-Sportowego
„Piechur” w Kielcach, wystawiona na nazwisko Wojciecha Biechońskiego.
Kielce 30 III 1917.
Rkps na formularzu, 7,2 X 12,8, 1 karta, MNKi/H/2305.
U góry okrągła pieczęć; na tarczy Orzeł w koronie, w otoku napis: „T-wo
STRZELECKO-SPORTOWE »PIECHUR« KIELCE”.

Kielce, 3 lipca 1985 r.

A handwritten signature in black ink, reading "Kosinski". The signature is written in a cursive style with a horizontal line above the first few letters.

МАТЕРИАЛЫ К ИСТОРИИ Г. КЕЛЬЦЕ 1914 — 1918 ГГ. В СОБРАНИЯХ ОТДЕЛА ИСТОРИИ КЕЛЕЦКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО МУЗЕЯ

Каталог материалов к истории г. Кельце 1914 — 1918 гг. содержит экспонаты позаимствованные из довоенных собраний Свентокшиского музея в г. Кельце, а также собранные в Отделе Истории путем покупок и даров. Каталог этот содержит различные экспонаты времен I мировой войны, а также позднейшие материалы. Среди них есть такие, которые непосредственно касаются событий в г. Кельце в 1914 — 1918 гг. и в первые дни формирования независимого польского государства, а кроме того и такие, которые косвенно связаны с городом через кельчан — солдат польских легионов или — в конце концов — материалы, имеющие общепольское значение.

Это, в большинстве, источники ближе неизвестные (кроме немногочисленных, которые экспонировались на временных выставках).

Собрание состоит из следующих частей: 1 Архивные материалы, 2 Печатные издания, 3 Пресса, 4 фотографии и открытки, 5 Значки и членские билеты.

Представительный выбор экспонатов, помещенных в этом каталоге демонстрировался на временной выставке «Из истории города Кельце 1914 — 1918 гг.» приготовленной работниками Отдела Истории, и которая была открыта с 25 сентября до 14 декабря 1981 г.

MATERIALS FOR THE HISTORY OF KIELCE 1914–1918 IN THE COLLECTIONS OF THE DEPARTMENT OF HISTORY, THE NATIONAL MUSEUM IN KIELCE

The catalogue of materials for the history of Kielce 1914–1918 embraces museum objects taken from the prewar collections of the Holy Cross Mountains (Świętokrzyskie) Museum attached to the Polish Tourist Association in Kielce, and objects purchased or received by the Department of History as gifts and bequests. It contains different objects from World War I and subsequent occasional materials. They are directly related to the events in Kielce in the years 1914–1918 and in the first days of independent statehood of Poland, or they are related indirectly to the town through its inhabitants — soldiers of the Polish legions, or eventually, they reflect nation-wide problems. They are mainly source materials, and except for a few items which have been shown at temporary exhibitions, they are generally little known.

The collection includes:

- I. Archival materials
- II. Printed matter
- III. Press
- IV. Photographs and postcards
- V. Badges and identity cards.

A representative selection of exhibits contained in the present catalogue was shown to the public at a temporary exhibition “The History of Kielce 1914–1918” prepared by the Department of History and opened from 25 September to 14 December 1981.